

OOSTENDE BAANHOF FASE 2

2017F328 Archeologienota Programma van maatregelen

Pieter LALOO

Project:

Oostende Baanhof fase 2

Opdrachtgever:

*Woonwel cvba
Stuiverstraat 401
8400 Oostende*

Uitvoerder:

GHENT ARCHAEOLOGICAL TEAM bvba (GATE)
Pieter LALOO

© 2017 - GHENT ARCHAEOLOGICAL TEAM bvba

Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd of aangepast worden, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand en/of openbaar gemaakt worden onder enige vorm of wijze ook, elektronisch, mechanisch, door fotokopie, zonder toestemming van Ghent Archaeological Team bvba.

INHOUD

Inleiding	3
Programma van maatregelen.....	4
1. Gemotiveerd advies over het al dan niet moeten nemen van maatregelen....	4
1.1 De volledigheid van het uitgevoerde vooronderzoek.....	4
1.2 Impactbepaling.....	4
1.3 Maatregelen.....	5
2. Programma van maatregelen voor uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem.....	6
2.1 Administratieve gegevens.....	6
2.1 Vraagstelling en onderzoeksdoelen.....	8
2.2 Onderzoeksstrategie, -methode en -technieken.....	8
2.3 De voorziene afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk ..	12
Bibliografie	12

Inleiding

De initiatiefnemer plant de inrichting van een woonverkaveling te Oostende, West-Vlaanderen. De verkaveling zal worden ingepland op huidige weidepercelen. Het betreft een uitbreiding van een recent aangelegde en dus reeds bestaande woonwijk.

Kadastraal situeert het projectgebied zich op perceel 553b2; Sectie B; Afd. 9; Oostende. De velden situeren zich ter hoogte van de Rietmusstraat, Gistelsesteenweg en de Baanhofstraat.

De oppervlakte van de percelen met bodemingreep overschrijdt de drempelwaarde opgenomen in het Onroerenderfgoeddecreet [concreet:

opp. > ca. 12000 m²]. Het projectgebied bevindt zich noch in een vastgestelde archeologische zone, noch in een beschermde archeologische site en ook niet in een gebied waar geen archeologische erfgoed meer te verwachten valt [GGA]. Hierdoor moet een archeologienota worden opgesteld. GATE werd aangesteld om deze archeologienota door middel van een vooronderzoek zonder ingreep in de bodem op te maken met advies naar eventueel uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem, werfbegeleiding of vrijgave.

Programma van maatregelen

1. Gemotiveerd advies over het al dan niet moeten nemen van maatregelen

1.1 De volledigheid van het uitgevoerde vooronderzoek

Op basis van het verslag van resultaten, wordt in onderhavige tekst geargumenteed dat het onderzoeksgebied onvoldoende is onderzocht om een gefundeerd advies te geven naar het archeologisch potentieel van het gehele projectgebied toe. Er dient bijkomend archeologisch vooronderzoek uitgevoerd te worden. Aldus wordt een programma van maatregelen opgesteld voor een uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem. Dit uitgesteld onderzoek moet plaatsvinden na het aanvragen van de verkavelingsvergunning en voor het uitvoeren van de geplande werkzaamheden. Om het overzicht te bewaren worden hierna de geplande bodemingrepen besproken met hun impact op de bodem. Vervolgens worden de maatregelen behandeld die dienen getroffen te worden.

1.2 Impactbepaling

De initiatiefnemer wenst op de betrokken percelen een woonverkaveling aan te leggen. In het ontwerp van de verkaveling is sprake van 33 kavels, groenzones en de nodige wegen en infrastructuur. Deze beslaan samen een oppervlakte van 1,2 ha.

Naar bodemingrepen zal de aanleg van rioleringen en waterputten een diepe impact hebben (ca. 2 à 3 m diep). Alhoewel de exacte funderingswijze van de woningen nog niet gekend is, kan op basis van de funderingswijze van de omliggende verkavelingen uitgegaan worden van paalfunderingen tot op de draagkrachtige grond.

De Memorie van Toelichting bij artikel 5.4.1 en 5.4.2 van het Onroerenderfgoeddecreet stelt : *"Onder bodemingrepen verstaat de regelgever elke wijziging van de eigenschappen van de ondergrond door verwijdering of toevoeging van materie, verhoging of verlaging van de grondwatertafel, of samendrukken van de materialen waaruit de ondergrond bestaat. Vernieuwbouw, die geen ingreep in de bodem vertegenwoordigt, valt hier niet onder en vereist bijgevolg geen bekrachtigde archeologienota."* De diepte van de bodemingreep is daarbij niet relevant. Het archeologisch vooronderzoek zal uitwijzen of de geplande ingrepen een voldoende diepe impact hebben om eventueel aanwezige archeologische sporen te schaden. Bovendien moet men de "ingreep in de bodem" ruim lezen: het gaat niet om de som van individuele bodemingrepen (bv. de samengetelde oppervlakte van de individuele palen bij een paalfundering) maar om de ganse betrokken zone (de hele zone die gefundeerd wordt, inclusief werfzone). [toelichting Onroerenderfgoeddecreet: vraag en antwoord; Vlaamse Infodag Leuven 29 januari 2016].

Op basis daarvan kan gesteld worden dat de funderingswijze op palen een potentiële verstoring inhoudt van al dan niet begraven archeologisch relevante niveaus.

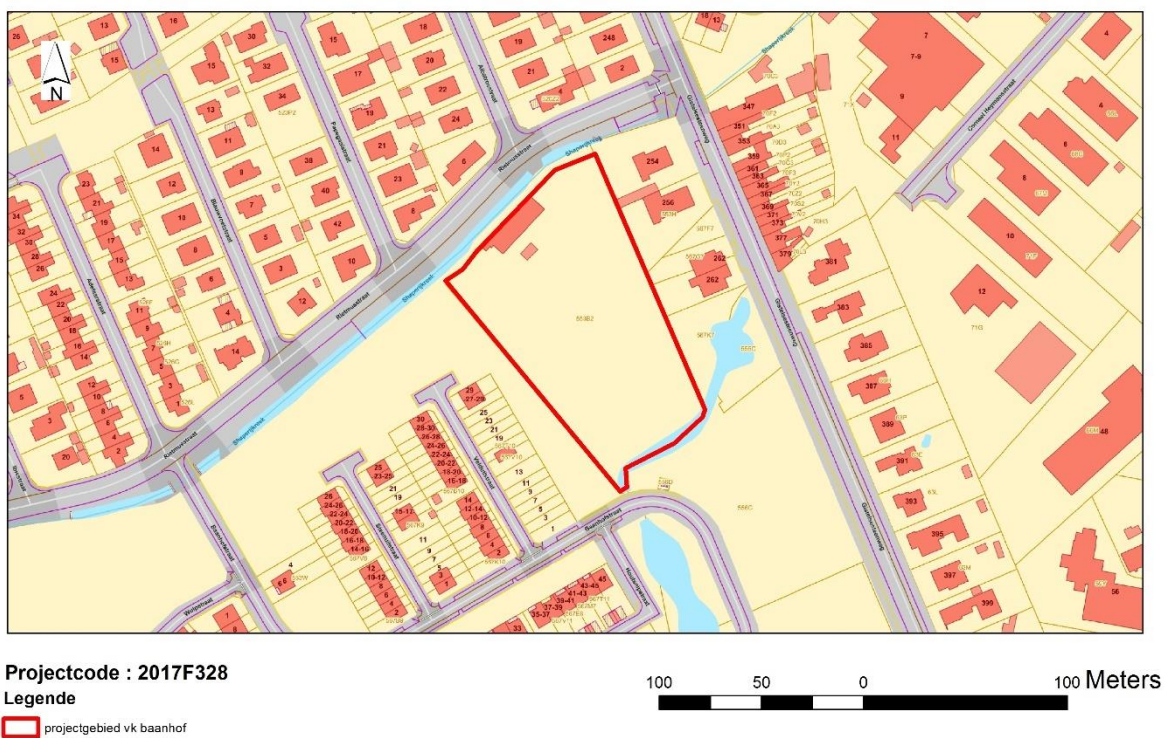
vooronderzoek. Dit betekent dat dit onderzoek zal plaatsvinden na het aanvragen (of bekomen) van de verkavelingsvergunning en zeker ruime tijd voor de aanvang van de werken.

De resultaten van het proefsleuvenonderzoek zullen de basis vormen voor de volledige vrijgave van het terrein of de noodzaak van een archeologisch vervolgonderzoek in (een deel van) het projectgebied.

2. Programma van maatregelen voor uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem

2.1 Administratieve gegevens

Naam en adres initiatiefnemer	Woonwel cvba Stuiverstraat 401 8400 Oostende	
Locatie van het vooronderzoek (fig. 2)	Oostende Baanhof	
Kadastrale gegevens	Oostende, Afdeling 9 , Sectie B, 553B2	
Bounding box:	X	Y
	49542	211562
	49684	211478

Figuur 2. Afbakening van de zone voor vervolgonderzoek t.o.v. het kadaster (Geopunt)

Figuur 3. Afbakening van de zone voor vervolgonderzoek t.o.v. de orthofoto (2016)

2.1 Vraagstelling en onderzoeksdoelen

Het onderzoeksdoel voor het uitgestelde vooronderzoek met ingreep in de bodem is na te gaan welk potentieel het projectgebied heeft voor de aanwezigheid en bewaring van sporenvindplaatsen gaande van de middeleeuwen tot heden. Om dit archeologisch potentieel verder te kunnen vatten, adviseren we een **uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem**, i. e. een proefsleuvenonderzoek.

Dit verder onderzoek moet in eerste instantie dus de aanwezigheid van vindplaatsen aantonen of weerleggen en anderzijds bij het aantreffen van vindplaatsen die sites verder evalueren op bewaring, datering en eventueel ook fasering en nagaan welke impact de geplande werkzaamheden hebben op die vindplaatsen. Dit vooronderzoek kan aanleiding geven tot een archeologische opgraving.

2.2 Onderzoeksstrategie, -methode en -technieken

We adviseren een gefaseerd archeologisch proefsleuvenonderzoek. In eerste instantie zou dit uitgevoerd worden door middel van parallel gegraven proefsleuven van elk 2 m breed en met een tussenafstand tussen die sleuven van 15 m (as op as). Lokaal kunnen uitbreidingen op de proefsleuven worden uitgegraven om aangetroffen sporen of vondsten beter te evalueren. De dekkingsgraad van proefsleuven en kijkvensters betreft 10 à 12,5% van de totale oppervlakte van ca. 12000 m² (fig. 4).

Deze eerste fase heeft twee doelen, enerzijds het projectgebied evalueren op sporen en structuren die te maken hebben met een laatste fase van indijking en cultuurname. Op dit niveau (huidig maaiveld, archeologische sporen zichtbaar net onder teelaarde) worden voornamelijk sporen van modern landgebruik verwacht, gezien het feit dat deze gronden pas in de loop van de 18de eeuw opnieuw in gebruik werden genomen als landbouwgrond. Kaartmateriaal uit de 18de eeuw en later geven in het huidige projectgebied bovendien geen hoeves, huizen of andere structuren aan.

Anderzijds kan aan deze eerste fase ook een verdere landschappelijke evaluatie gekoppeld worden door in elke proefsleuf om de 30 m een profielput aan te leggen van min. 1 m breed en tot max. 2 m diep t.o.v. het maaiveld. Deze profielputten moeten toelaten om na te gaan of er enerzijds een (laat)middeleeuwse cultuurlaag aanwezig is (zo ja, hoe diep?) en/of er anderzijds aanwijzingen zijn voor een stabilisatiehorizont zoals die tijdens het proefsleuvenonderzoek op nabij gelegen percelen werd aangetroffen (Voeten et al. 2013; Bot et al. 2013). Op basis van het in 2012 uitgevoerde landschappelijk booronderzoek en het proefsleuvenonderzoek wordt die laag echter voornamelijk in het zuidelijke gedeelte van het huidige projectgebied verwacht. De profielputten zullen een duidelijker beeld verschaffen van de opbouw van de bodem binnen het projectgebied. Op basis van de boringen uit 2012 is er een eerste inzicht, maar dat is eerder vaag. Vooral met betrekking tot de afgedekte niveaus kunnen met behulp van profielputten betere inzichten verschaft worden omtrent de exacte aard en de spreiding van die niveaus.

Door middel van deze profielputten, die best geschrinkt uitgezet worden zodat ze een gelijkmatige dekking van het projectgebied verzorgen, kan de aan- of afwezigheid van deze lagen gecontroleerd worden. Deze profielen worden veilig (waar nodig getrapt) gegraven en geregistreerd door een aardkundige met ervaring in de kustpolders. Aanvullend op deze profielen kan de aardkundige ook bijkomende boringen plaatsen in de sleuf om de

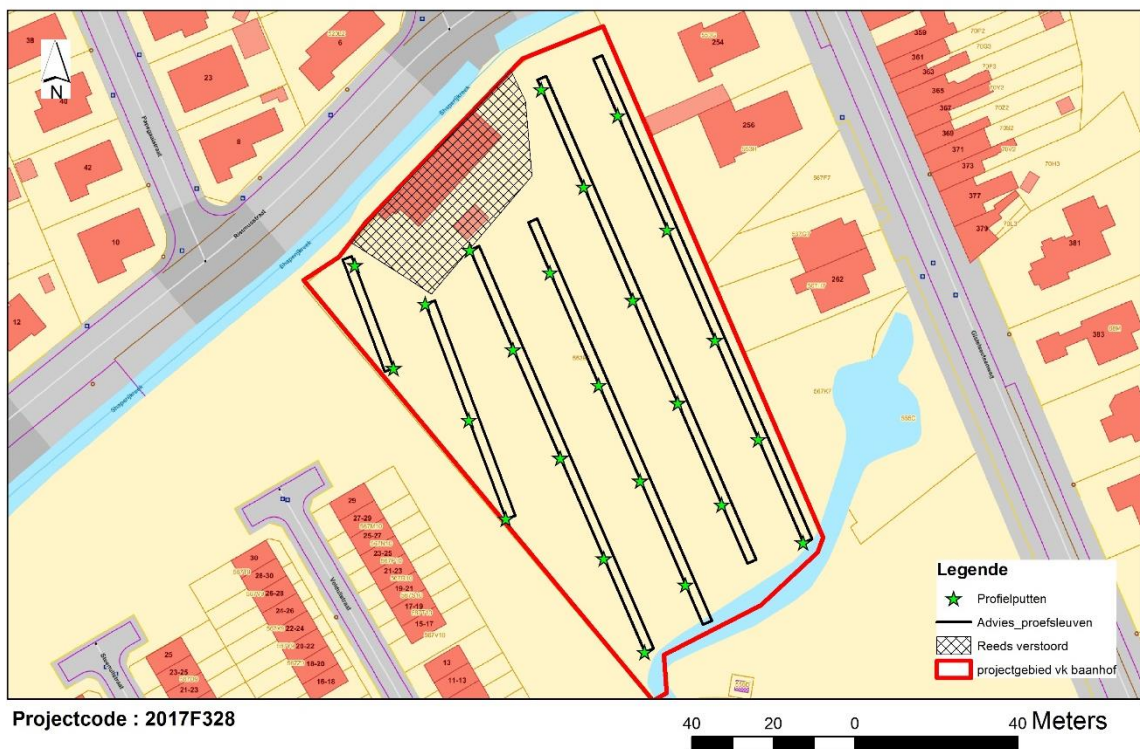
aanwezigheid en de diepte van de onderliggende archeologische relevante niveaus te bepalen en zo dus ook het verdere verloop van de afgraving van de proefsleuven en de aanleg van profielputten mee te sturen.

Als tijdens de uitvoering van Fase 1 van het proefsleuvenonderzoek blijkt dat er enerzijds geen relevante archeologische sporen en/of structuren aanwezig zijn op het eerste niveau (i.e. net onder de teelaarde) én anderzijds de profielputten en/of bijkomende controleboringen wijzen op de aanwezigheid van een middeleeuwse cultuurlaag en/of verlandingshorizont binnen 1 à 1,2 m onder het maaiveld, dan kan ons inziens de proefsleuf na hoogtemetingen en eventuele andere registraties van het eerste vlak naar deze diepte(s) (middeleeuwse cultuurlaag en/of verlandingshorizont) worden gebracht. Als die afgedekte niveaus echter afwezig blijken, dan is verdiepen niet noodzakelijk. Indien die afgedekte niveaus dieper zitten dan 1,2 m t.o.v. het maaiveld dan deze in Fase 2 onderzocht worden.

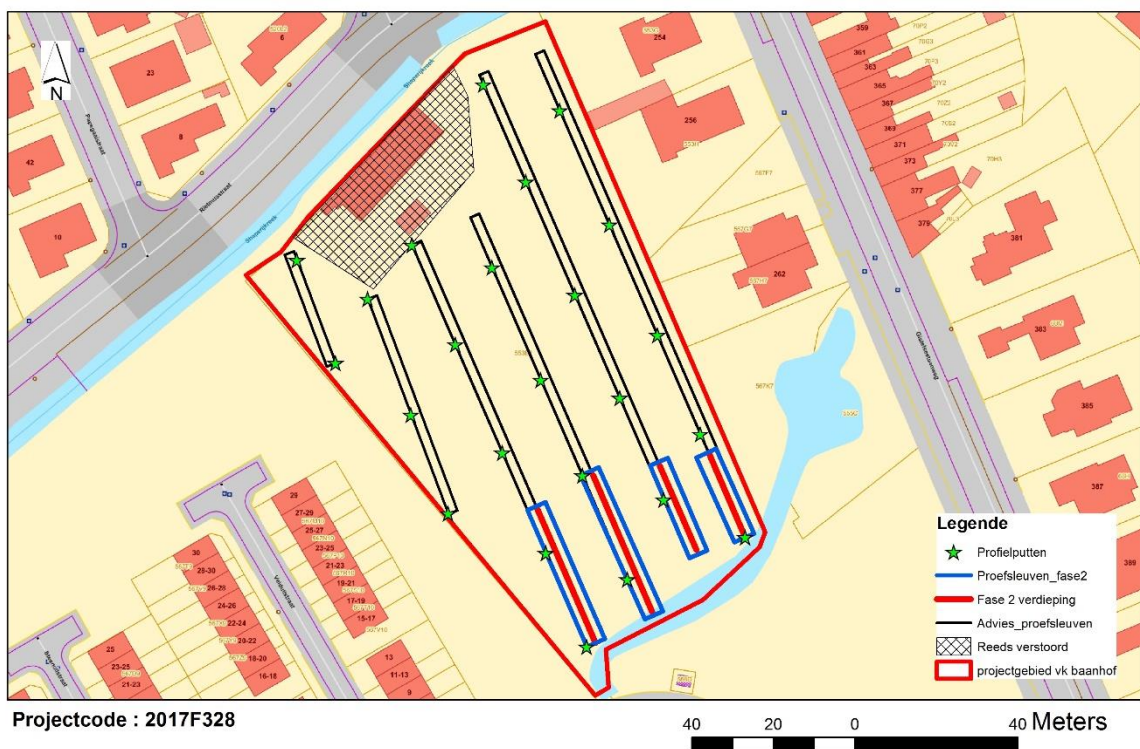
Nadat er zicht is op het voorkomen van deze spreiding kan vervolgens een tweede fase van het proefsleuvenonderzoek starten naar deze afgedekte niveaus. Hiervoor zullen in de verder te onderzoeken zone(s) de oorspronkelijke sleuven (fase 1) eerst verbreed moeten worden naar 4 m en op max. 1 m diepte moeten worden gebracht voor zover hier geen belangrijke en archeologische sporen en structuren aanwezig zijn. Daarna kan centraal in de sleuf en rekening houdende met de veiligheid een sleuf van 2 m breed gegraven worden tot op het afgedekte niveau. Als meerdere afgedekte relevante archeologische niveaus zouden aanwezig zijn binnen de 2 m, dan wordt eerst een eerste vlak aangelegd op het eerste niveau en dit niveau geregistreerd. Na registratie kan dan verdiept worden naar het dieper liggend niveau, uitgezonderd als er archeologische relevante sporen, structuren en/of vondsten aanwezig zouden zijn in het eerste afgedekte niveau. In desbetreffend geval moet eerst ge-evalueerd worden of deze sporen, structuren en/of vondsten na onderzoek en registratie al of niet kunnen vergraven worden.

Belangrijk is ook dat deze uitgravingen gebeuren onder droge omstandigheden en dat indien nodig de sleuven droog getrokken tijdens het graven én ook het dichten van de sleuven. Het dichten van de sleuven dient laagsgewijs te gebeuren waarbij om de 30 cm wordt aangevuld en verdicht.

De inplanting van de proefsleuven gebeurt ook zodanig dat er rekening wordt gehouden met de toekomstige funderingen van de woningen. Die zones worden zoveel mogelijk gemeden.

Figuur 4. Inplanting van de proefsleuven en profielputten FASE 1 t.o.v. het kadaster (Geopunt)

Figuur 5. Voorbeeld van een mogelijk inplantingsplan (exacte uitzet verbredingen en verdiepingen zal afhangen van de resultaten van Fase 1) voor de proefsleuven van Fase 2 (verbreding en verdieping) t.o.v. het kadaster (Geopunt).

Fase 1 : 2 m brede sleuven om de 15 m (as op as)

1° Afgraven tot op niveau 1 (net onder teelaarde) - verwachting postmiddeleeuwse tot moderne en recente sporen en structuren

2° Aanleg profielput icm controleboringen : cultuurlaag en/of stabilisatiehorizont aanwezig? Welke diepte?

3° Indien cultuurlaag en/of verlandingshorizont aanwezig en binnen bereik van 1 à 1,2 m onder maaiveld én geen relevante archeologische sporen op niveau 1

4° Afgraven tot op en net onder afgedekte middeleeuwse cultuurlaag (= niveau 2) en/of verlandingshorizont (niveau 3)

Selectie eventuele zones voor fase 2

Fase 2 : lokaal verbreden sleuven (4 m) en 1 m diep zetten en centraal verdiepen tot max. 2 m

1° Indien middeleeuwse cultuurlaag aanwezig tussen 1,2 en 2 m diepte : afgraven tot op en net onder dit niveau en registraties

2° Verdiepen tot op en net onder verlandingshorizont (niveau 3) en registraties

Figuur 6. Schematische weergave vervolgetraject vooronderzoek met ingreep in de bodem

Voor dit uitgesteld vooronderzoek dient een team van archeologen ingezet te worden waarvan de veldwerkleider aantoonbare ervaring heeft met het leiden van proefsleuvenonderzoeken en/of opgravingen in de kustpolders (min. 3 door OE goedgekeurde rapportages). Ook een aardkundige met aantoonbare ervaring met archeobodemkundig onderzoek op de kustpolders (min. 3 door OE goedgekeurde rapportages) dient tijdens het onderzoek ingezet te worden voor de registratie en beschrijving van de bodemprofielen.

De voornaamste onderzoeksvragen zijn in deze fase :

- Zijn er sporen of structuren aanwezig?
- Zijn de sporen natuurlijk of antropogeen?
- In hoeverre is de bodemopbouw intact?
- Is er sprake van begraven bodems, Zo ja, welke en op welke diepte?
- Wat is de implicatie voor de bewaringstoestand van de sporen?
- Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren?
- Behoren de sporen tot één of meerdere periodes?
- Kan op basis van het sporenbestand binnen het projectgebied een uitspraak worden gedaan over de aard en omvang van occupatie?
- Zijn er indicaties voor sporen/ vondstenclusters uit de middeleeuwse periode?

- Zijn er indicaties (greppels, grachten, lineaire paalzettingen, ...) die kunnen wijzen op een inrichting van een erf/nederzetting?
- Zijn er indicaties voor de aanwezigheid van funeraire contexten?
- Komt het projectgebied in aanmerking voor een eventuele archeologische opgraving voorafgaand aan de werken? Wat is de verwachte spoordensiteit?
- Welke onderzoeksvragen en aandachtspunten kunnen geformuleerd worden na uitvoering van een prospectie met ingreep in de bodem in functie van een eventueel vervolgonderzoek?

2.3 De voorziene afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk

Niet van toepassing.

Bibliografie

Bot B. 2013, Archeologische prospectie Oostende Stuiverstraat (prov. West-Vlaanderen). (Monument Vandekerckhove rapport 2013/33), Ingelmunster.

Voeten D. 2013, Plangebied Stuiverstraat te Oostende. Inventariserend veldonderzoek (verkennende fase), 309p.

Bijlage

1 Figurenlijst:

Figuur 1.	Ontwerpplan van de geplande verkaveling (© architectenbureau Felix&Partners bvba) ..	5
Figuur 2.	Afbakening van de zone voor vervolgonderzoek t.o.v. het kadaster (Geopunt)	7
Figuur 3.	Afbakening van de zone voor vervolgonderzoek t.o.v. de orthofoto (2016)	7
Figuur 4.	Inplanting van de proefsleuven en profielputten FASE 1 t.o.v. het kadaster (Geopunt)...	10
Figuur 5.	Voorbeeld van een mogelijk inplantingsplan (exacte uitzet verbredingen en verdiepingen zal afhangen van de resultaten van Fase 1) voor de proefsleuven van Fase 2 (verbreding en verdieping) t.o.v. het kadaster (Geopunt).	10
Figuur 6.	Schematische weergave vervolgtraject vooronderzoek met ingreep in de bodem.....	11